Frisk nacke krävs för god käkfunktion

Samverkar käke och nacke när man gapar och tuggar? Kan man få besvär med att äta efter en pisksnärtskada? Huvudsyftet med denna undersökning har varit att besvara dessa frågor. Samtidiga rörelser av underkäke och huvud–nacke, muskelaktivitet i käk- och nackmuskulatur och uthållighet vid tuggning registrerades med speciell metodik vid olika typer av rytmiska käkrörelser. Såväl friska som nackskadade individer undersöktes.

Resultaten visar att gapningsrörelser åtföljs av koordinerade rörelser i huvud–nacke och aktivitet i såväl käk- som nackmuskler. Under tuggning användes huvud–nacke mer vid stora tuggor och när tuggans konsistens var hård. När huvudet fixerades för att undvika nackrörelser orsakade detta störningar även i gapningsförmågan. Dessa resultat tyder på att de nervbanor i hjärnan som styr käkens och nackens muskler är sammankopplade.

Hos individer med smärta och dysfunktion i käke–nacke efter en pisksnärtskada sågs mindre och långsammare huvud- och underkäksrörelser med sämre koordination. De nackskadade var även mindre uthålliga under tuggning, och avbröt därför ofta försöken. Fynden tyder på att en nackskada kan orsaka att den normalt finstämda samordningen mellan käkens och nackens rörelser störs. Resultaten tyder på att när man äter, gapar och tuggar använder man inte bara käkleden, även nackens muskler och leder samverkar finstämt med käkmuskler och käkled. För fullgod käkfunktion, dvs för att obehindrat kunna gapa, tugga och äta, krävs hälsa inte bara i käkleden och käkmusklerna utan även i nackens leder och muskulatur.

En nackskada kan således leda till svårigheter att äta på ett obehindrat sätt. Nackskadade individer bör därför erbjudas undersökning även av käkfunktionen.

Birgitta Häggman Henrikson
BHHenrik@dsl.pipex.com

Avhandling. Birgitta Häggman Henrikson. Neck function in rhythmic jaw activities. Umeå: Umeå universitet i samarbete med Centre for Musculoskeletal Research, Gävle universitet; 2004.

Referat (högst 250 ord) till Nya rön skickas med e-post som ett vidhängande Word-dokument till *nya.ron@lakartidningen.se*

Förhållanden under graviditeten påverkar barnets benägenhet för suicidala handlingar

Tidigare studier har visat att depression, schizofreni och känslighet för stress förekommer oftare hos barn med låg födelsevikt. I vår kohortstudie bestående av 713 370 barn födda i Sverige, åren 1973–1980, har låg födelsevikt, under 2 500 gram, och mödrarnas låga ålder, under 19 år, visat sig korrelera med en ökad risk för att dessa barn senare i livet ska begå självmord eller utföra självmordsförsök. En ytterligare faktor som bidrar till den ökade självmordsförsöksrisken är moderns låga utbildningsstatus. Det är tänkbart att mödrarna i vår studie, vilkas barn senare begick självmord eller utförde självmordsförsök, var deprimerade under graviditeten. Deprimerade mödrars dåliga nutritionsstatus kan påverka barnets födelsevikt, liksom förmågan att ta hand om barnet under uppväxttiden.

Det är också möjligt att dessa mödrar hade svårare att planera sina liv. Att i tidig ålder bli gravid kan vara ett uttryck för impulsivitet. Oförmåga att kontrollera aggressivitet och impulsivitet är starkt förknippade med en typ av personlighetsdrag som har en stark hereditär komponent. Både aggressivitet och impulsivitet är drivande faktorer i den suicidala processen. Denna ärftliga egenskap kan tänkas ha vidareförts till barnen.

En annan förklaring till våra fynd kan vara att barn till unga mödrar från underprivilegierade miljöer var utsatta för stress under graviditeten och påverkades av moderns stresshormoner, vilket i sin tur kan förändra genuttryck av barnets genetiska material.

För samverkan mellan stress och genetiska faktorer finns stöd i resultat beskrivna av Caspi och medarbetare (Science 2003;301:386-9). Förekomst senare i livet av både depressioner och suicidala beteenden var signifikant större hos barn som varit utsatta för trauma under sin uppväxttid och som samtidigt bar en viss genetisk variant av serotonintransportgenen. Moderns oförmåga att ta hand om sitt barn som en följd av depression eller psykosocial stress kan bidra till att barnet blir utsatt för traumatiska upplevelser under uppväxttiden. Nya trauman senare i livet kan leda till återupplevelse av tidigare trauma och en kortslutning i det psykofysiologiska systemet, vilket kan leda till depression och suicidala beteenden.

Våra resultat indikerar att det självmordspreventiva arbetet bör påbörjas tidigt. Unga mödrar behöver allt stöd de kan få, både medicinskt och psykosocialt. Detta bör uppmärksammas både på mödravårds- och barnavårdscentraler och i skolan så att man fångar upp dessa sårbara flickor och unga kvinnor.

Danuta Wasserman
Danuta.Wasserman@ipm.ki.se

Mittendorfer-Rutz E, et al. Restricted fetal growth and adverse maternal psychosocial and socioeconomic conditions as risk factors for suicidal behaviour of offspring: a cohort study. Lancet. 2004;364:1135-40.

Motion inverkar på kvinnors hjärt–kärlhälsa mer än övervikt

Stillasittande och övervikt i relation till hjärt–kärlsjukdom är inte särskilt väl undersökt, speciellt inte hos kvinnor.

936 kvinnnor följdes under 4 år efter koronarangiografi. Fysisk kapacitet mättes med frågeformuläret Duke Activity Status Index och fysisk aktivitet med PEPI-Q-score, dvs självrapporterad aktivitet hemma, på arbetet och på fritiden.

För totalt 906 kvinnor fanns kompletta data, 19 procent var svarta, 24 procent hade diabetes, 59 procent hypertoni, 55 procent dyslipidemi, 20 procent rökte, 53 procent hade rökt, 39 procent hade koronarstenoser.

Efter 4 år hade 8 procent dött och 38 procent haft en hjärt–kärlhändelse.

Tidigare studier har visat att fysisk kondition tycks vara viktigare än övervikt för total och hjärt–kärlmortalitet, speciellt hos kvinnor. I denna studie ses ytterligare korrelation till allvarliga hjärt–kärlhändelser. Självrapporterad grad av fysisk aktivitet är viktigare än övervikt för kvinnors hjärt–kärlsjuklighet.

Man kan ha stor nytta av enkla frågeformulär om fysisk aktivitet för att predicera hjärt–kärlsjuklighet hos kvinnor, och detta borde vara en del av riskstratifieringen.

Karin Schenck-Gustafsson
karin.schenck-gustafsson@medks.ki.se

Faris Al-Khalili

Wessel TR, et al. Relationship of physical fitness vs body mass index with coronary artery disease and cardiovascular events in women. JAMA. 2004;292(10):1179-87.